

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL VYRIAUSYBĖS 2004 M. BALANDŽIO 29 D. NUTARIMO NR. 526 „DĖL
DIENPINIGIŲ IR KITŲ KOMANDIRUOČIŲ IŠLAIDŲ APMOKĖJIMO“ PAKEITIMO
PROJEKTO (TAP-22-242) (21-33089(3))**

2022-03-15 Nr. NV-643

Vilnius

Rengėjas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM).

Tikslas – užtikrinti darbuotojų lygiateisiškumą tais atvejais, kai susitariama dėl maksimalių dienpinigių dydžių mažinimo, ir sumažinti darbdavio galimybę piktnaudžiauti ir išmokėti skirtingas dienpinigių sumas.

Esama situacija:

- Dienpinigių mokėjimo tvarkos apraše nustatyta, kad dienpinigiai apskaičiuojami pagal Vyriausybės patvirtintus maksimalius dienpinigių dydžius arba mažesnius, jeigu tokie dydžiai numatyti kolektyvinėje sutartyje ar darbo sutartyje. Dienpinigių dydžiai negali būti mažesni kaip 50 proc. patvirtintų maksimalių dienpinigių dydžių.
- Valstybinė darbo inspekcija (VDI), atlikdama patikrinimus ir nagrinėdama darbo ginčus, nustato, kad darbdaviai darbo sutartyse nenurodo konkretaus dienpinigių procento ir toje pačioje įmonėje moka darbuotojams skirtingas dienpinigių sumas. Teigiama, kad dienpinigių suma mažinama atsižvelgiant į darbuotojo darbo kokybę, užduočių neįvykdymo aplinkybes, padarytus pažeidimus ir pan., t.y. darbuotojui iš dienpinigių išskaitoma tam tikra suma, o tai prieštarauja Darbo kodekso (DK) ir Civilinio proceso kodekso nuostatoms.
- Pagal esamą reguliavimą neaišku, kaip turėtų būti mokami dienpinigiai, kai darbuotojas komandiruojamas ne iš Lietuvos, o iš kitos valstybės, kurioje darbuotojas atlieka funkcijas.
- Apraše numatyta, kad, jeigu kolektyvinėje ar darbo sutartyje ir (arba) įstaigos vidaus teisės aktuose nenustatyta kitaip, ne vėliau kaip paskutinę darbo dieną iki komandiruotės pradžios darbuotojui privalo būti išmokėtas ne mažesnis kaip 50 proc. už komandiruotę apskaičiuotų dienpinigių avansas. Grįžus iš komandiruotės dienpinigiai perskaičiuojami ir neišmokėta jų dalis išmokama ne vėliau kaip darbo užmokesčio mokėjimo dieną. Kyla neaiškumų dėl dienpinigių mokėjimo tvarkos ir terminų, kai darbuotojas siunčiamas į ilgesnės trukmės komandiruotes arba kai komandiruotė prasideda vieno mėnesio pabaigoje ir baigiasi kitą mėnesį.
- VDI duomenimis, 2021 m. I– III ketvirtį gauti 4 282 prašymai išnagrinėti ginčą, iš jų 795 prašymai (apie 19 proc.) – transporto sektoriuje. Pagrindinės ginčų kilimo priežastys – avanso ir dienpinigių mokėjimo tvarka. Darbo ginčų komisijoje 102 prašymai (apie 13 proc.) buvo pateikti dėl nesumokėtų dienpinigių išieškojimo ir 503 prašymai (apie 63 proc.) – dėl avanso grąžinimo. Gana daug problemų darbuotojams kyla transporto įmonėse, jie jaučiasi nesaugūs dėl galimo dienpinigių sumažinimo komandiruotės pabaigoje (pvz. sunaudota per daug kuro, įvyko avarija, per ilgai užtruko ir t. t.). Galiojantis reguliavimas nepareigoja darbdavių dienpinigius mokėti kartu su darbo užmokesčiu, todėl nėra teisinio pagrindo jų reikalauti anksčiau, nei pasibaigs komandiruotė, nepaisant to, kokia komandiruotės trukmė, kokioje šalyje darbuotojas dirba ir kokios jo padidėjusios išlaidos komandiruotės metu, kurias ne visais atvejais galima padengti dienpinigių avansu.

Esmė. Nutarimo projektu siūloma:

- palikti galimybę profesinei sąjungai ir darbdaviui susitarti dėl mažesnių dienpinigių taikymo kolektyvinėje sutartyje, o jei jos nėra – vietiniame norminiame teisės akte (dabar darbo sutartyje). Jų dydis negali būti mažesnis kaip 50 proc. Vyriausybės patvirtintų maksimalių dienpinigių dydžių, tačiau konkretūs dienpinigių dydžiai turės būti papildomai diferencijuoti pagal objektyvius

kriterijus (pvz., valstybę, į kurią darbuotojas komandiruojamas; tarptautinio pervežimo rūšį, krovinio pobūdį, komandiravimo trukmę, ekonominės veiklos sezoniskumą, cikliškumą ir kt). Prieš nustatant dienpinigių dydžius, turės būti įvykdytos informavimo ir konsultavimo procedūros DK nustatyta tvarka. Jeigu dienpinigių dydžiai bus nustatomi vietiniame norminiame teisės akte, darbuotojai su juo turės būti supažindinti raštu (tinkamu pateikimu raštu laikomi tie atvejai, kai duomenys perduodami įprastai naudojamomis informacinių technologijų priemonėmis (el. paštu, mobiliaisiais įrenginiais) su sąlyga, kad įmanoma nustatyti informacijos turinį, jos pateikėją, pateikimo faktą ir laiką, taip pat sudarytos galimybės ją išsaugoti);

- nustatyti, kad vykstant į komandiruotę į Lietuvą už komandiruotės dieną, kurią išvykstama iš nuolatinės darbo vietos užsienyje, mokami dienpinigiai, apskaičiuoti pagal tos užsienio valstybės, kurioje yra darbuotojo nuolatinė darbo vieta, nustatytas dienpinigių normas. Analogiška nuostata taikoma ir grįžtant iš komandiruotės iš Lietuvos į nuolatinę darbo vietą užsienyje;
- numatyti likusios neišmokėtos su avansu dienpinigių dalies mokėjimą kartu su darbo užmokesčiu, nes darbo užmokesčio mokėjimo metu jau aišku, kiek konkretų mėnesį ir kurioje šalyje darbuotojas vykdė darbo funkcijas.

Nutarimas įsigaliojė 2022 m. liepos 1 d.

Numatoma nauda. Tikimasi, kad tai leis sumažinti darbdavio galimybę piktnaudžiauti ir išmokėti skirtingas dienpinigių sumas, užtikrins darbuotojų lygiateisiškumą, taip pat bus palengvinamas įrodinėjimas kilus darbo ginčui.

Derinimas. Projektas be pastabų suderintas su Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Finansų ministerija, VDI ir patikslintas įvertinus Teisingumo ministerijos, Valstybinės mokesčių inspekcijos (papildomai suderinta ir darbo tvarka) ir Tarptautinio transporto ir logistikos aljanso pastabas.

Argumentai dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta, pateikti derinimo pažymoje:

Valstybinė mokesčių inspekcija siūlo apibrėžti, su kurio mėnesio darbo užmokesčiu turi būti išmokėta neišmokėta dienpinigių dalis. SADM nuomone, nuostata yra aiški. Pagal DK 146 str. 1 d. darbo užmokestis mokamas ne rečiau kaip du kartus per mėnesį, o jeigu darbuotojas prašo, – kartą per mėnesį. Bet kuriuo atveju už darbą per kalendorinį mėnesį negali būti atsiskaitoma vėliau negu per 10 darbo dienų nuo jo pabaigos, jeigu darbo teisės normos ar darbo sutartis nenustato kitaip.

Lietuvos vežėjų profesinė sąjunga siūlo nustatyti, kad dienpinigiai apskaičiuojami tik pagal Vyriausybės patvirtintus maksimalius dienpinigių dydžius. SADM argumentuoja, kad dienpinigių tikslinė paskirtis – padengti padidėjusias išlaidas, susijusias su tuo, kad darbuotojas dirba kitoje negu nuolatinė jo darbo funkcijų atlikimo vietoje. Susitarimas dėl mažesnių dienpinigių dydžių, kurie negali būti mažesni kaip 50 proc. maksimalių dienpinigių dydžių, galimas kolektyvinėje sutartyje, o kai jos nėra – vietiniame norminiame teisės akte.

Tarptautinio transporto ir logistikos aljansas kelia klausimus, kad supažindinimas raštu reikalauja papildomų administracinių kaštų, kad buhalterinių programų specifika nesudaro galimybių apskaičiuoti ir mokėti dienpinigius kartu su darbo užmokesčiu kas mėnesį, gali sudaryti permokų ir kt. SADM pažymi, kad tinkamu pateikimu raštu laikomi tie atvejai, kada duomenys perduodami ir informacinių technologijų priemonėmis (el. paštu, mobiliaisiais įrenginiais ir kt.) su sąlyga, kad įmanoma nustatyti informacijos turinį, jos pateikėją, pateikimo faktą ir laiką, taip pat sudarytos protingos galimybės ją išsaugoti. Išskaitos iš darbuotojo darbo užmokesčio gali būti daromos tik DK ar kitų įstatymų nustatytais atvejais, o darbo užmokesčio mokėjimo metu jau yra aišku, į kurias valstybes darbuotojas buvo / yra komandiruotas, ar jam suteiktos atostogos.

Lietuvos profesinė sąjunga „Solidarumas“ siūlo įtvirtinti, kad vietinis norminis teisės aktas, turi būti suderintas su darbdavio lygmeniu veikiančia profesine sąjunga. SADM nepritaria, nes įtvirtinus tokią nuostatą būtų pažeistas šalių lygiateisiškumo principas – darbdavys taptų priklausomas nuo profesinės sąjungos valios. DK niekur nėra pareigos darbdaviui suderinti su profesine sąjunga vietinius norminius teisės aktus. DK 206 str. 1 d. nustato atvejus, kada darbdavys privalo informuoti darbo tarybą ir su ja konsultuotis priimdamas sprendimus dėl vietinių norminių teisės aktų patvirtinimo ar pakeitimo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad DK nenustato

būtinybės pasiekti bendrą sprendimą įvykdžius konsultacijas, t. y. atitinkamas sprendimas ar dokumentas turi būti derinamas su darbuotojų atstovais, bet neprivalo būti suderintas. Aplinkybė, kad darbdavys neatsižvelgė į dalį profesinės sąjungos siūlymų, negali būti pagrindas panaikinti darbdavio sprendimus. Darbdavys, nustatydamas konkrečius dienpinigių dydžius, diferencijuotus pagal objektyvius kriterijus, vietiniame norminiame teisės akte, privalės vykdyti informavimą ir konsultavimąsi su darbo taryba ir (ar) profesine sąjunga nustatyta tvarka ir profesinė sąjunga turės teisę pareikšti savo nuomonę.

Atitiktis Vyriausybės programai – tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome projektą **svarstyti tarpinstituciniame pasitarime** ir patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus.

Socialinės politikos grupės patarėja

Aušra Gratulevičienė

tel. 8 706 61 803, el.p. ausra.gratuleviciene@lr.lt